

Asia: VN/26572/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain ja Oikeuspalveluvirastosta annetun lain muuttamisesta

1. Yleiset kommentit

Lausuntonne yleisesti esityksestä

Oikeusministeriö on pyytänyt Aseman Lapset ry:n lausuntoa luonnokseen hallituksen esitykseksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain ja Oikeuspalveluvirastosta annetun lain muuttamisesta. Aseman Lapset kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa kannattavansa lähtökohtaisesti esitettyjä muutoksia, pitäen niitä perusteltuina ja tarpeellisina.

Erityisesti haluamme mainita positiivisena muutuskirjauksena, pykälän 1 momenttiin lisättävän selvennyksen sovittelulain soveltamisesta myös alle 15-vuotiaaseen rikollisesta teosta epäiltyyn. Aiempi sanoitusmuoto sovittelun järjestämisestä rikoksesta epäillylle henkilölle on voinut osittain olla harhaanjohtava, sillä alle 15-vuotias ei ole rikosvastuullinen ja näin rikoksesta tuomittava. Mutta erityisesti juuri alle 15-vuotiaiden teot ovat sovitteluun useimmiten soveltuvia. Selventävä kirjaus vahvistaa alle 15-vuotiaiden asemaa ja oikeutta sovittelupalvelulle.

Lausuntonne vaikutusten arvioinnista

Esityksessä kuvatut vaikutukset sovittelupalveluiden järjestämiseen tai sen vaikutuksia asiakkaisiin kuvataan olevan vähän ja ne on esityksessä kuvattu yleisesti riittävällä laajuudella.

Sovittelupalveluiden siirron oikeusministeriön hallinnonalalle voidaan odottaa vahvistavan restoratiivisia käytäntöjä, sovittelun asemaa ja tämän valtakunnallista kehittämistä osana oikeusjärjestelmää. Kuitenkin on hyvä huomioida, että hallinnonalan siirron jälkeenkin sovittelun ydin, ihmisten välisen kohtaamisen, dialogisuuden ja asian yhteisen käsittelyn korjaava vaikutus tapahtumista eteenpäin pääsemiseksi, säilyy.

Positiivisia vaikutuksia voidaan odottaa tiedonsaantioikeuteen liittyvien muutosehdotusten myötä, esimerkiksi niiden sujuvoittaessa erityisesti alaikäisten riita- ja rikosasioiden käsittelyä, myös varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisyyn näkökulmasta.

2. Ehdotukset palvelujen järjestämisvelvollisuudesta ja valvonnasta (Sovittelulaki 7 ja 7a §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Ehdotus rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelun järjestämisvelvollisuuden siirrosta Oikeuspalveluvirastolle on kannatettava.

3. Ehdotukset neuvottelukuntaa koskeviksi muutoksiksi (Sovittelulaki 6 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Rikosasioiden sovittelun neuvottelukunta on eri hallinnonaloja, viranomaistahoja sekä järjestötoimijoita yhdistävä sovittelun valtakunnallista ohjausta ja kehittämistä tukeva taho. On tärkeää, että yhteistyötä tehdään poikkihallinnollisesti myös jatkossa ja esimerkiksi järjestöjä sekä sovittelukuntien toimijoita mukaan kutsuen.

Ehdotetut muutokset sääntelyn ja tehtävien keventämiseen ovat perusteltuja ja selkeyttää Oikeuspalveluviraston sekä neuvottelukunnan välistä tehtävänjakoa.

Ehdotettua muutosta neuvottelukunnan asettamiseksi harkinnanvaraiseksi emme pidä kannatettavana ja näemme riskinä, että tärkeä kehittäminen ja poikkihallinnollinen yhteistyö ja yhteiskehittäminen heikkenee, mikäli se ei ole lainsäädännöntasolla säädettyä.

4. Ehdotukset tietojensaantioikeudesta (Sovittelulaki 15, 16 ja 25 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Ehdotukset tiedonsaantioikeuden muutoksista ovat kannatettavia. Sovittelutoimistoille on tarpeellista saattaa tiedoksi salassapitosäännösten estämättä riittävät ja tarvittavat tiedot sovittelun edellytysten selvittämiseksi. Tähän edellytysten selvittämiseen ja sovittelupalvelusta keskusteluun asiakkaan kanssa on sovitteluhenkilöstöllä paras osaaminen ja ammattitaito. Tiedonsaantioikeuden kirjaaminen lainsäädäntöön on myös asiakkaan edun ja oikeusturvan mukaista.

Ehdotettu muutos sujuvoittaa sovitteluun ohjaamista, esimerkiksi esitetyn opetustoimen viranomaisten taholta mutta myös muiden viranomaisten toimesta. Tämä puolestaan esitetyn kaltaisesti voi vaikuttaa positiivisesti erityisesti alaikäisten osallisten sovittelualoitteiden lisääntymisenä, ja sen myötä varhaisempaan puuttumiseen sekä oikea-aikaiseen sovittelupalveluun, erityisesti alaikäisten riita- ja rikosasioissa. Alaikäisten asioiden sovittelun vaikuttavuutta haastaa ajoittain pitkätkin viipeet. Jos esimerkiksi sovittelu toteutuu puoli vuotta tapahtunutta myöhemmin, on tunteiden, pelkojen ja epävarmuuksien kanssa eläminen ja osapuolten kohtaamisen odottaminen

kohtuutonta lapsen näkökulmasta tai tapahtumat saattavat olla jo osin mielestä unohtuneet. Varhaisempi sovitteluun ohjaus tarvittavine taustatietoineen madaltaa sovittelupalvelun kynnystä sekä nopeuttaa prosessia.

5. Ehdotukset julkisuuslain soveltamisesta (Sovittelulaki 20 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Julkisuuslain ja siihen liittyvä rikosoikeudellisen vastuun ja vahingonkorvausvelvollisuuden laajentaminen koskemaan koko sovittelu prosessia ja sovittelulain mukaisten tehtävien suorittajia on kannatettavaa.

Lisäksi erityisesti tutkimuslupakäytänteiden keskittäminen sujuvoittaa sovittelukentälle tarpeellista ja tärkeää tutkimusten tuottamista.

6. Ehdotukset siirtymäsäännöksiksi (Sovittelulaki)

Kommenttinne ehdotuksesta

Ei lausuttavaa

7. Ehdotus talous- ja velkaneuvonnan erottamiseksi oikeusaputoimistoista (Laki Oikeuspalveluvirastosta 1, 2, 4 ja 9 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Ei lausuttavaa

8. Ehdotus esteellisyyssäännöksistä (13 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Ei lausuttavaa

9. Ehdotus asiakkaan ohjaamiseksi toiseen toimistoon mm. esteellisyystilanteissa (14 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Ei lausuttavaa

10. Ehdotus Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimiston johtajaa koskeviksi säännöksiksi (4, 9 ja 15 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Ei lausuttavaa

11. Muut huomiot

-

Esitettyjen lainmuutoskohtien ja palveluiden hallinnonalasiirron yhteydessä on pidettävä huolta sovittelupalvelun kannalta merkityksellisestä ryhmästä, vapaaehtoissovittelijoista. Sovittelutehtävän on tulevaisuudessakin säilyttävä mielenkiintoisena, vastuullisena vapaaehtoistyönä, jossa on niin veto kuin pitovoimaa ja jonka merkityksellisyys syntyy kaikille osallisille ihmisten välisessä dialogissa, restoratiivisessa kohtaamisessa.

Aseman Lapset osaltaan kiittää Terveysten- ja hyvinvoinnin laitosta hyvästä ja merkityksellisestä yhteistyöstä erityisesti lasten ja nuorten sovittelupalveluiden kehittämisen näkökulmasta. Toivomme ja uskomme hyvän yhteistyön jatkuvan myös tulevaisuudessa Oikeuspalveluviraston kanssa.

Marttio Hannamari
Aseman Lapset ry